

OPROEP:

AANDACHT GEVRAAGD VOOR VOORJAARSSATIJNZWAMMEN

Chiel Noordeloos

Ronsseweg 726, 2803 WZ Gouda - m.noordeloos@mac.com

Noordeloos, M.E. 2018. A call for attention for the vernal *Entoloma* species (sect. Nolanidea). *Coolia* 61(2): 67–70.

The author asks attention for the vernal species of *Entoloma* (sect. Nolanidea), especially the less common *E. saundersii*, *E. april*, *E. sepium*, and *E. niphoides*. Material is welcome for molecular research.

In Nederland komen zeker 300 soorten satijnzwammen voor. Ik werk er al vanaf 1976 aan, en heb er al heel wat publicaties aan gewijd. Het aantal soorten voor Nederland is sinds 1988, het jaar waarin het eerste deel van de “Flora Agaricina Neerlandica” verscheen, verdubbeld. Moleculair onderzoek is aan Nederlandse satijnzwammen nog maar weinig gedaan. Luis Morgado heeft onder mijn leiding de groep van de Molenaarsatijnzwammen onderzocht (2015). Tijdens het barcodingproject van 2013 is ook een aantal satijnzwammen meegenomen. Recent is gebleken dat daar enkele nieuwe soorten voor Nederland bij zaten.

Figuur 1. Sleedoornsatijnzwam (*Entoloma sepium*). (Foto: Anton Hausknecht)

Figuur 2. Witte voorjaarssatijnzwam (*Entoloma niphoides*). (Foto: Chiel Noordeloos)

Figuur 3. (onder) Slanke voorjaarssatijnzwam (*Entoloma aprile*). (Foto: John den Daas)

Figuur 4. Zilverige satijnzwam (*Entoloma saundersii*). (Foto: Chiel Noordeloos)

De afgelopen jaren heb ik meegewerkt aan een groot barcoding project in Noorwegen, waarbij we in totaal ruim tweeduizend barcodes hebben verzameld, van ruim 350 soorten. De database die op die manier is opgebouwd, is natuurlijk een prachtige start om nu ook de Nederlandse satijnzwammen eens wat uitgebreider onder de loep te nemen. Daarom hebben Jorinde Nuijtinck en ik een plan gemaakt om dat te realiseren. Maar we hebben ook ogen in het veld nodig en dus enthousiaste NMV-ers die voor ons gericht materiaal willen verzamelen. Wil je meewerken, stuur dan een mailtje, dan krijg je meer informatie over het project en de wijze waarop je mee kunt helpen.

In de volgende Coolia zal ik uitgebreider ingaan op de resultaten van het onderzoek in Noorwegen en aangeven waar we in Nederland vooral op willen letten en ook hoe je aan dit project kunt meewerken.

Gezien de tijd van het jaar waarin deze Coolia verschijnt, vraag ik jullie aandacht voor de Voorjaarssatijnzwammen, die je vanaf april (soms ook vroeger in het geval van de Zilverige satijnzwam) kunt vinden onder struiken en bomen van de roosfamilie (vruchtbomen, meien sleedoorn) of juist onder iepen (dezelfde groeiplaats als morieljes in het geval van de Slanke voorjaarssatijnzwam; op zware klei in lanen en parken in het geval van de Zilverige satijnzwam).

De voorlopige resultaten van het Noorse project wijzen uit dat er een behoorlijke genetische variatie in deze groep zit, en er mogelijk meer soorten te onderscheiden zijn. De Harde voorjaarssatijnzwam (*E. clypeatum*) is het meest algemeen, maar er zijn afwijkende vormen waarin ik geïnteresseerd ben. De Witte voorjaarssatijnzwam is uiterst zeldzaam, de

Sleedoornsatijnzwam is ook minder algemeen. En van de Slanke voorjaarssatijnzwam en Zilverige satijnzwam zou ik ook graag materiaal ontvangen.

Goed gedroogd materiaal, met overzichtsfoto en detailfoto's en ook een precieze aanduiding van de groeiplaats (begeleidende boomsoorten, grondsoort) stel ik zeer op prijs, en kan naar mijn huisadres (zie aan het begin van dit artikel) worden gestuurd.

Hieronder geef ik een sleutel als hulp om de satijnzwammen te herkennen (zie ook Noordeloos, 1978).

Stuur me svp een mailtje als je vragen hebt hierover.

Bij voorbaat dank!

1. Hoed en steel spierwit en sterk glanzend; onder sleedoorn en meidoorn in hagen e.d. **Witte voorjaarssatijnzwam, *E. niphoides***
1. Hoed niet geheel spierwit, tenminste crème of licht grijs, of donkerder bruin tot grijsbruin of geelbruin 2
2. Hoed middelbruin of donkerbruin, grijsbruin 3
2. Hoed bleek grijs of licht okergeel 5
3. Vruchtlichaam relatief slank en dunvlezig, breekbaar, hoed lang kegelvormig blijvend, dan gewelfd met vaak een uitgesproken en spitse bult, glad en glanzend; steel snel hol en breekbaar, onder iep **Slanke voorjaarssatijnzwam, *E. aprile***
3. Vruchtlichaam relatief stevig en hard; hoed snel vlak wordend, maar wel vaak met een stompe bult, vaak wat onregelmatig, niet echt glad; steel gevuld en stevig; onder vruchtbomen, meidoorn, sleedoorn (roosachtigen) 4
4. Steel sterk vezelig in de lengte, vaak zo grof dat hij bijna gegroefd lijkt; basidiën zonder gespen **Gesploze vorm van de Harde voorjaarssatijnzwam, *E. clypeatum* f. *defibulatum***
4. Steel min of meer glad, niet sterk vezelig-gegroefd; basidiën met gespen
. **Typische vorm van de Harde voorjaarssatijnzwam, *E. clypeatum* f. *clypeatum***
5. Hoed geelcrème of iets grijzig-okker; vlees in hoed en steel vaak oranje-okker verkleurend; vlees met guaiac blauwgroen verkleurend. **Sleedoornsatijnzwam, *E. sepium***
5. Hoed grijzig-wit, vlees niet verkleurend met guaiac. 6
6. Hoed opvallend glimmerig-zilverig glanzend; sporen groot en rondachtig; onder iep op klei, in lanen en op dijken **Zilverige satijnzwam, *E. saundersii***
6. Hoed glad of iets pokdalig, zonder glimmerplekjes, onder bomen en stuiken van de roosfamilie (vruchtbomen, meidoorn, sleedoorn, etc.) 7
7. Plaatjes en steel wit tot bleek grijs
. **Bleekgrijze vorm Harde voorjaarssatijnzwam, *E. clypeatum* f. *pallidogriseum***
7. Plaatjes opvallend geel
Vorm van Harde voorjaarssatijnzwam met gele plaatjes, *E. clypeatum* f. *xanthophyllum*

Met dank aan John den Daas en Anton Hausknecht voor het gebruik van hun foto's.

Literatuur

Noordeloos, M.E. 1978. *Rhodophyllus* sectie *Aprilis* in Nederland. Coolia 21(2):50–52.

Noordeloos, M.E. & Morgado, L. 2015. De Blauwe molenaarsatijnzwam in een nieuw daglicht. Coolia 59(1): 41–47.

